

ПАВЛЕНКО Жанна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри логіки
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ПІДГОТОВКА ЮРИСТІВ ДО ПСИХОМЕТРИЧНИХ ВИПРОБУВАНЬ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

Фундаментальними особливостями світу, в якому ми сьогодні існуємо, є зміни, які стрімко прискорюються. Світові процеси експоненційного росту обсягів інформації, потреба та реальне збільшення сфери послуг, перехід праці в основній своїй масі на високоінтелектуальні основи, зростання ролі високоякісної освіти свідчать про розвиток інформаційного суспільства. Ми живемо у світі інформації, яка постійно примножується і при цьому швидко застаріває. Це світ, в якому ніхто вже не може вижити з одним простим способом мислення, де власне мислення потрібно постійно адаптувати до мислення інших, де слід поважати прагнення до ясності, точності і ретельності, де навички роботи повинні постійно розвиватися і вдосконалюватися, де ідеї постійно реструктуризуються, перевіряються і переосмислюються. Головне у тому, що цей процес просто неможливо залишати без уваги, щоб не допустити можливих помилок та наслідків недоліків інформації.

Тим, хто прагне не допустити відставання, слід перш за все, зрозуміти нову роль знань у всіх видах людської діяльності, врахувати необхідність постійної націленості на прискорення розвитку. В цих умовах актуальною є перспектива зростання значущості методів та інструментів роботи з усе більш об'ємними і складними за формою і змістом інформаційними потоками, причому не тільки за допомогою різноманітних штучних засобів і систем, але і засобів природного інтелекту, який самовдосконалюється.

Головне, що відрізняє посереднє мислення від блискучого – це спосіб мислення. Для подолання значної частини побутових і навіть професійних ускладнень, головним чином поза сферою розумової праці, звернення до здорового глузду достатньо. Однак, якщо постає проблема вирішення нетривіальної задачі за допомогою переробки великого обсягу інформації за умови обмежених часових ресурсів і природних або штучних перешкод, що є загальною ситуацією в інформаційному суспільстві, то здоровий глузд часто виявляється недостатньо ефективним. Загострюється необхідність звернення до науки логіки, що дозволяє оптимізувати процес мислення і свідомо оцінювати його перебіг з тим, щоб уникати власних помилок і не попадатися на прийоми опонента.

Інтелектуальний розвиток особи підлягає вимірюванню. Одним з інструментів виміру індивідуальних властивостей і якостей людини (психофізіологічних і особистісних характеристик, здібностей, знань і навичок, станів) є використання стандартизованої методики, яка носить назву психологічного тесту, або скорочено – психотесту. Його характерними рисами є стандарт-

ність, надійність та валідність. Тестування рівня здібностей респондента на сьогоднішній день є найефективнішим методом оцінки і прогнозування потенціалу людини. Так, в сучасному світі широко використовують унікальні комп'ютерні системи тестування здібностей, які всього за 10-15 хвилин дозволяють об'єктивно виміряти вербальні, числові і логічні здібності особи.

З середини 2015 року в Україні було розпочато масштабне професійне тестування фахівців юридичних спеціальностей. Окрім професійного тестування, починаючи з 2016 року в освіті використовують технології ЗНО для проведення вступних випробувань на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право». Це було закріплено на загальнодержавному рівні наказом МОН України № 1236 від 13.10.2016 р., згідно з яким з 2017 року обов'язковим є складання тесту загальних навчальних правничих компетентностей (ТЗНПК) при вступі до магістратури. ТЗНПК становить собою тестовий інструмент, що призначений для диференціації учасників тестування за рівнями сформованості в них загальних навчальних правничих компетентностей, який передбачає вимірювання рівня сформованості таких компетентностей, як аналітичне мислення, критичне мислення та логічне мислення. Виділення даних трьох компонентів пов'язане з тим, що саме вони найбільшою мірою корелюють із важливими особливостями навчальної й професійної діяльності, пов'язаної з юриспруденцією [1].

Основними характеристики ТЗНПК є: а) стандартизованість за рівнем уніфікації; б) загальнодержавна обов'язковість за рівнем упровадження; в) норм-орієнтованість за співвідношенням із нормами або критеріями; г) компетентнісність за предметною спеціалізованістю; д) бланковість за методом тестування; е) закритість за формою завдань; є) лімітованість за часом тестування; ж) швидкісність за інтенсивністю виконання тестових завдань; з) блоковість за регламентацією часу роботи над тестом; і) спеціалізованість (за суб'єктами оцінювання).

Сутнісні елементи, що утворюють структуру загальної навчальної правничої компетентності як такої, у своїй основі формуються на перетині логіко-математичних і мовно-комунікативних дисциплін. Це дозволяє говорити про важливість для формування ТЗНПК таких предметних галузей, як логіка, теорія аргументації, риторика, лінгвістика, теорія інформації, математика, статистика і т. ін., у межах яких закладаються важливі для особи здатності мислити вербальними й знаково-символічними образами, оперувати логічними категоріями, структурувати інформацію, здійснювати основні мисленнєві операції (аналізу, синтезу, формалізації, моделювання, трансформації, класифікації, диференціації, ієрархізації, структурації, порівняння, зіставлення та под.) тощо.

Аналіз результатів по країні в цілому, зокрема, ТЗНПК в освіті і рейтингових списків кандидатів другого етапу відкритого конкурсу на заміщення посад керівників нових місцевих прокуратур, їх перших заступників та заступників [2] в професійній діяльності, дає підставу зробити висновок, що при досить високому рівні професійних знань як бакалаврів за спеціальністю

081 «Право», так і юристів – кандидатів на керівні посади, рівень їх культури мислення необхідно вдосконалювати. Психотести показали, що в розумовій діяльності юристів в нашій країні на жаль, логічна формалізація не знаходить широкого і регулярного застосування і прагматична цінність формальної логіки не відповідає тим зусиллям, які необхідні для оволодіння нею і підтримки вироблених умінь після завершення курсу навчання. Отже, зміни в соціальній практиці поставили питання щодо термінової належної підготовки студентів і фахівців в сфері права до таких випробувань. Для того, щоб знайти відповідь на це питання, потрібно спочатку визначити, яку методику використовувати для підготовки фахівців в сфері права. Для цього звернемося до структури та основних характеристик ТЗНПК [1], який включає наступні компоненти:

1. Аналітичне мислення – включає здатність людини до використання логіки при аналізі масивів інформації і прийнятті рішень. З практичної точки зору воно може бути представлено у вигляді наступного алгоритму: аналіз і синтез інформації в цілому → відновлення відсутньої інформації за допомогою побудови умовиводів і отримання висновків, які відповідають правилам логіки → пошук на основі попередніх кроків кількох варіантів вирішення завдання → аналіз і оцінка отриманих формальних моделей ситуацій з ціллю вибору найоптимальнішого варіанту рішення. Мета тестових завдань цієї секції – вимірювання здатності вступника аналізувати дані й правила оперування з ними з метою визначення, що є істинним або що може бути істинним.

2. Критичне мислення – це особливе мислення, яке має ціллю оцінку ідей. Вужче – його пов'язують з перевіркою точності тверджень і обґрунтованістю міркувань. Його можна розуміти і як систематичну оцінку аргументів, яка базується на ясих раціональних критеріях. Критичне мислення, є інтелектуально упорядкованим процесом активного і вмілого аналізу, концептуалізації, застосування, синтезування та / або оцінки інформації, отриманої або породженої спостереженням, досвідом, роздумами або комунікацією, як орієнтир для переконання і дії. Мета тестових завдань цієї секції – виміряти здатність вступника ефективно застосовувати навички критичного мислення при роботі з великими за обсягом і складними за змістом текстами різної тематики.

3. Логічне мислення – визначає здатність особи аналізувати інформацію на відповідність законам і методам побудови коректних міркувань. Мета тестових завдань цієї секції – виміряти здатність вступника аналізувати, оцінювати, доповнювати судження, міркування, аргументацію, викладені звичайною мовою.

Аналіз цієї структури ТЗНПК дає підстави стверджувати, що її стрижнем є наука логіка. Але не будемо забувати, що навіть в високоабстрактних галузях знань метод формалізації та формалізовані обчислення не мають безумовного значення. Згідно теоремам, які були доведені австро-американським вченим Куртом Геделем в 30-х роках ХХ ст. щодо неповноти арифметичної формальної системи, відомо, що метод формалізації не є абсолютною зброєю пізнання, а формалізовані системи – безумовним ідеалом представлення ре-

зультатів. Що тоді ж має бути орієнтиром для підготовки юриста до подібних випробувань? Структура ТЗНПК охоплює ряд дисциплін логічного циклу, які не викладаються в профільних ВНЗ країни. Тому й результати, які отримують юристи як при професійному тестуванні загальних здібностей, так і при проходженні ТЗНПК студентами по всій країні невисокі. Це поставило перед логіками завдання знайти ефективні методики, які б допомогли юристам подолати цю проблему.

Не викликає сумніву потреба в переформатуванні програм з логіки і дисциплін логічного циклу в юридичних ВНЗ, яка до цього часу виконувала нехарактерні для неї функції початкової логічної освіти та в переорієнтації викладання цих дисциплін з суто теоретичних (в основному) на практичні аспекти. Для цього, враховуючи структуру та основні характеристики ТЗНПК, необхідні логіко-методологічні та міждисциплінарні дослідження певних алгоритмів та відповідне методичне забезпечення. Для того, щоб користуватися силою розуму, спочатку потрібно розуміти, як діє мозок. В основу подальших побудов потрібно закласти наступний простий факт: у мозку є дві півкулі, робота яких заснована на різних принципах. Крім цього, при розробці нової програми підготовки значну увагу потрібно приділити методам навчання особи, яка готується до складання тестів, до використання нею загальних знань і всіх технік економії часу. Для цього доцільним є обов'язкове включення в програму завдань, націлених на вдосконалення здібностей сприйняття, уваги, пам'яті. Враховуючи структуру ТЗНПК, в програму практикуму необхідно включити завдання на розвиток просторово-образного, вербального (блоки завдань на визначення зв'язків між двома поняттями, так звані аналогії; на доповнення речень, тобто на підстановку груп слів у реченнях; завдання на опанування методами швидкого аналізу великих масивів текстової інформації з метою давати правильні відповіді на запитання після наведеного тексту), логічного (пошук закономірностей, знаходження рівнозначних суджень (методи перетворення суджень, отримання висновку із сполучення суджень, перевірка правил логічного слідування), творчого мислення, пошук нестандартних рішень в соціально-гуманітарній сфері та бізнесі.

Література

1. Тест загальної навчальної правничої компетентності (ТЗНПК) у системі вступу на магістерські програми за спеціальністю 081 «Право»: інформаційні матеріали / Раков С.А., Терещенко В.М. [Електронний ресурс] // Нац. авіаційн. ун-т: [сайт]. Київ, 2017. URL: [http://nau.edu.ua/site/variables/docs/pk/2017/Pravo/1.-tznpk-2017-\(buklet-rozshirenij\).pdf](http://nau.edu.ua/site/variables/docs/pk/2017/Pravo/1.-tznpk-2017-(buklet-rozshirenij).pdf) html (дата звернення: 06.02.2018).
2. Рейтингові списки кандидатів: 2-ий етап відкритого конкурсу [Електронний ресурс] // Генеральна прокуратура України: [сайт]. Київ, 2016. URL: http://www.gp.gov.ua/ua/reforms?_m=publications&_t=rec&id=163360 (дата звернення: 06.02.2018).

MINISTRY OF HEALTH CARE OF UKRAINE
DANYLO HALYTSKY LVIV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND ECONOMICS

PROCEEDINGS
of the International Scientific and Practical Conference

MIND, BRAIN, LANGUAGE:
CURRENT PROBLEMS
AND INTERDISCIPLINARY
ACHIEVEMENTS

April, 19 – 20, 2018
Lviv, Ukraine

MINISTERSTWO OCHRONY ZDROWIA
LWOWSKI NARODOWY UNIWERSYTET MEDYCZNY IM. DANYŁA HALICKIEGO
ZAKŁAD FILOZOFII I EKONOMII

MATERIAŁY
Międzynarodowej konferencji Naukowo-praktycznej

ŚWIADOMOŚĆ, MÓZG, JĘZYK: RZECZYWISTE PROBLEMY I OSIĄGNIĘCIA INTERDYSCYPLINARNE

19 – 20 kwietnia 2018
Lwów, Ukraina

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА ЕКОНОМІКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

**СВІДОМІСТЬ, МОЗОК, МОВА:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ
ДОСЯГНЕННЯ**

19 – 20 квітня 2018
Львів, Україна

УДК 130.11
Ф 561

Рекомендовано до друку засіданням Вченої ради фармацевтичного факультету
Львівського національного медичного університету
імені Данила Галицького (протокол № 3 від 18 квітня 2018 року)

УПОРЯДНИКИ:

Держко І., д. філос. н., професор;
Луц У., к. філос. н., доцент;

РЕДКОЛЕГІЯ:

Держко І. – д. філос. н., професор
Салига Ю. – д. біол. н., ст. н. с.
Луц У. – к. флос. н., доцент
Борисюк А. – д. психол. наук, професор
Братасюк М. – д. філос. н., професор
Гапон Н. – д. філос. н., професор
Жадько В. – д. філос. н., професор
Карівець І. – д. філос. н., доцент
Льовкіна О. – д. філос. н., професор
Сафонік Л. – д. філос. н., доцент
Соловійов О. – д. психол. н., професор
Титар О. – д. філос. н., професор
Churchland P. – Prof. Emerita
Gomułka J. – Dr Habil., Assoc. Prof.

Свідомість, мозок, мова : актуальні проблеми та міждисциплінарні досягнення: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 19-20 квітня 2018 р.). – Львів, 2018. – 232 с.

Збірник містить тези виступів учасників Міжнародної наукової конференції «Свідомість, мозок, мова: актуальні проблеми та міждисциплінарні досягнення» (19-20 квітня 2018 р.). Матеріали висвітлюють результати філософських та міждисциплінарних досліджень таких аспектів: функціональної асиметрії півкуль головного мозку, сучасних досягнень нейронауки, проблеми штучного інтелекту та робототехніки, семантичних та семіотичних аспектів кореляції культури та свідомості, кореляції свідомості та мови, перцепції та мислення, природи свідомості, інтенціональності свідомості, свідомого досвіду, несвідомого та підсвідомого.

Для науковців, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться філософією науки.

Матеріали опубліковані в авторській редакції

Автори несуть повну відповідальність за грамотність текстів, точність наведених фактів, цитат, покликань та оформлення бібліографії